

УДК 004.9.005.95

Борис Вороч,кандидат військових наук, доцент
<https://orcid.org/0000-0002-4083-3707>**Петро Рогов,**кандидат технічних наук
<https://orcid.org/0000-0002-0641-3952>**Микола Бутенко,**старший науковий співробітник
<https://orcid.org/0000-0001-7272-5826>**Олександр Мезенцев,**голова правління
<https://orcid.org/0000-0002-4582-7137>
DOI: 10.33099/2617-1775/2022-01/23-39

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ, ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ОСОБОВОГО СКЛАДУ З ОХОРОНИ АРСЕНАЛІВ, БАЗ ТА СКЛАДІВ РАКЕТ І БОЄПРИПАСІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Системи безпеки та підрозділи охорони потенційно небезпечних об'єктів Збройних Сил України (особливо зберігання бойового запасу) повинні бути спроможні ефективно своєчасно виявляти та протидіяти диверсійно-розвідувальним групам, розвідувальним та ударним БпЛА, ракетним ударам, стихійним лихам тощо, терористам, диверсантам, кримінальним елементам та ін., а вогневе та технічне обладнання військових об'єктів повинно забезпечити їх надійній захист, охорону та оборону.

У статті наведено аналіз існуючої системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації особового складу з охорони арсеналів, баз та складів ракет і боєприпасів Збройних Сил України. Досліджено Державні стандарти професійно-технічної освіти щодо підготовки робітників за професією 5169 "Охоронник"; чинники, які впливають на стан охорони та забезпечення живучості арсеналів, баз та складів ракет і боєприпасів; надано рекомендації щодо основних напрямків, особливостей та подальшого розвитку системи підготовки особового складу з охорони арсеналів, баз та складів ракет і боєприпасів Збройних Сил України.

Ключові слова: підготовка; перепідготовки та підвищення кваліфікації особового складу; охорона арсеналів; баз та складів ракет і боєприпасів; захист; охорона та оборона об'єктів.

Постановка проблеми. Основні законодавчі акти України [1, 2, 3, 4] вимагають, враховуючи фундаментальні національні інтереси, визначені Конституцією України та іншими законами України, досягнення таких цілей реалізації державної політики у военній сфері, сфері оборони і військового будівництва:

професійний особовий склад Збройних Сил України та інших складових сил оборони, який перебуває в центрі уваги держави та підтримується вдосконаленими системами кадрового менеджменту, підготовки до військової служби та військово-патріотичного виховання молоді, має бути в короткі строки посилений підготовленим і вмотивованим військовим резервом;

сучасне високотехнологічне озброєння, військова та спеціальна техніка

Збройних Сил України, інших складових сил оборони, яка забезпечує виконання ними покладених завдань;

розвинута військова інфраструктура, об'єднана логістика та достатні запаси матеріальних засобів, дієва система медичного забезпечення, що відповідають потребам сил оборони.

Таким чином, основним завданням кадрових органів ЗС України є – комплектування військ (сил) ЗС України добре підготовленим та мотивованим особовим складом.

Одними з основних вимог щодо ефективного управління особовим складом ЗС України є вирішення питань:

підвищення кваліфікації персоналу, планування професійних кар'єр, створення резерву кадрів;

забезпечення виховання і вдосконалення підготовки військових кадрів шляхом об'єктивного оцінювання професійного рівня, ділових та моральних якостей військовослужбовців, їх відповідності займаним посадам;

здійснення обґрунтованих кадрових заходів.

На жаль, управління кадровими процесами здійснюється не завжди послідовно через брак відповідного науково-методичного та аналітичного забезпечення. Потребує удосконалення нормативно-правове забезпечення в галузі військової кадрової політики, оскільки цей напрям визначає ефективність механізмів реалізації оборонних реформ в Україні загалом. Виникає необхідність розробки дієвих механізмів реалізації кадрової політики на державному рівні та, зокрема, в системі Збройних Сил України, Актуальність обраної теми дослідження зумовлена також прагненням України відповідати міжнародним стандартам і стандартам НАТО та сучасної військової сфери, що неможливо без вироблення нових підходів щодо роботи з управління персоналом. Враховуючи вищезгадане, проблема ефективного кадрового менеджменту в Збройних Силах України є дуже актуальною.

Актуальність поглиблюється тим, що на цей час формування військової кадрової політики України, зокрема з питань підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з охорони потенційно небезпечних об'єктів Збройних Сил України, відбувається в період військового конфлікту в Україні, з використанням нових способів ведення бойових дій, переваженням інформаційної війни, ускладненнями геополітичних взаємовідносин наддержав. Досвід світових війн свідчить, що одними з основних об'єктів нанесення ударів є арсенали, бази та склади ракет і боєприпасів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На цей час в Україні існує необхідність створення в державі системи професійних, добре підготовлених та оснащених кадрів з питань забезпечення безпеки. Створення такої системи потребує якісних змін та реформ системи військової освіти та науки. Без реального підвищення якості навчання та підготовки фахівців з високим рівнем професійної майстерності, компетентності та готовністю виконувати завдання за призначенням, а також використання практичного військового та іноземного досвіду, неможливе ефективне функціонування сектору безпеки та оборони держави.

Розгляду проблем розвитку системи управління персоналом та державної кадрової політики присвячені праці багатьох зарубіжних та вітчизняних фахівців: М. Армстронга, М. Альберта, Г. Бекера, К. Вайса, Е. Ведунга, а також також В. Андрушка, В. Бакуменка, М. Білинської, О. Боровського, Н. Гончарук, Н. Грицяк, С. Дубенко, В. Князева, О. Крушельницької, В. Лугового, А. Михненка, Н. Нижник, Т. Пахомової, А. Рачинського, І. Розпутенка, С. Серьогіна, В. Трощинського та ін.

Однак в працях вищеназваних авторів не приділено належної уваги питанням підготовки фахівців з охорони потенційно небезпечних об'єктів Збройних Сил України, що і визначає актуальність порушеного питання.

Мета статті – аналіз системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з охорони потенційно небезпечних об'єктів (арсенали, бази та склади ракет і боєприпасів, підприємства військово-промислового комплексу) Збройних Сил України та рекомендації щодо їх впровадження у діяльність кадрових органів Збройних Сил України.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в Україні існує необхідність створення в державі системи професійних, добре підготовлених та оснащених кадрів з питань безпеки. Створення такої системи потребує якісних змін та реформ системи військової освіти та науки. Без реального підвищення якості навчання та підготовки фахівців з високим рівнем професійної майстерності, компетентності та готовністю виконувати завдання за призначенням, а також використання практичного військового вітчизняного та іноземного досвіду, неможливе ефективне функціонування сектору безпеки та оборони держави.

Законом України “Про охоронну діяльність” [5] визначаються організаційно-правові принципи здійснення господарської діяльності у сфері надання послуг з охорони власності та громадян, у тому числі забезпечення охоронної діяльності, що передбачає охорону майна та фізичних осіб і забезпечується персоналом охорони шляхом здійснення наступних заходів:

використання пунктів централізованого спостереження, технічних засобів охорони, транспорту реагування, службових собак;

контроль за станом майнової безпеки об'єкта охорони;

запобігання загрозам особистій безпеці фізичної особи, яка охороняється;

реагування в межах наданих законом повноважень на протиправні дії, пов'язані з посяганням на об'єкт охорони.

В даному Законі визначається:

персонал охорони - працівники, які безпосередньо виконують функції з охорони майна або фізичних осіб відповідно до свого кваліфікаційного рівня;

фахівець з організації заходів охорони - керівник суб'єкта охоронної діяльності або його заступник, начальник філії, іншого відокремленого структурного підрозділу або його заступник, до посадових обов'язків якого належать організація та проведення заходів охорони, контроль за виконанням персоналом охорони покладених на нього обов'язків.

Згідно даного Закону охорона майна та фізичних осіб забезпечується персоналом охорони шляхом здійснення таких заходів:

використання пунктів централізованого спостереження та управління,

технічних засобів охорони, оперативних груп та транспорту реагування, службових собак;

контроль за станом майнової безпеки об'єкта охорони;

запобігання загрозам особистій безпеці фізичної особи, яка охороняється;

реагування в межах наданих законом повноважень на протиправні дії, пов'язані з посяганням на об'єкт охорони.

Даним Законом також регламентована підготовка та перепідготовка персоналу охорони, а саме:

персонал охорони навчається, проходить підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації в навчальних закладах різних форм власності. Представники центрального органу виконавчої влади у сфері охоронної діяльності можуть залучатися до складу кваліфікаційних комісій професійно-технічних навчальних закладів, які готують фахівців у сфері охоронної діяльності. Підготовка персоналу охорони 1-3 розряду може також здійснюватися суб'єктами охоронної діяльності;

навчальні програми, порядок і рівень підготовки, терміни підготовки, перепідготовки (спеціалізації) та підвищення кваліфікації персоналу охорони визначаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки, молоді та спорту за погодженням з центральним органом виконавчої влади у сфері охоронної діяльності.

Загальні вимоги до персоналу охорони: персоналом охорони можуть бути дієздатні громадяни України, які досягли 18-річного віку, пройшли відповідне навчання або професійну підготовку, уклали трудовий договір із суб'єктом господарювання та подали документи, що вони: не перебувають на обліку в органах охорони здоров'я з приводу психічної хвороби, алкоголізму чи наркоманії; не мають непогашеної чи незнятої судимості за скоєння умисних кримінальних правопорушень; не мають обмежень, встановлених судом щодо виконання покладених на них функціональних обов'язків; не мають обмежень за станом здоров'я для виконання функціональних обов'язків; зареєстровані за місцем проживання в установленому законодавством порядку.

Фахівець з організації заходів охорони та працівники, задіяні до роботи на пункті (пульті) централізованого спостереження та управління, повинні відповідати загальним вимогам до персоналу охорони, мати рівень освіти, визначений ліцензійними умовами та затвердженими Кабінетом Міністрів України, і установлені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері безпеки, освіти і науки, терміни та порядку підвищувати рівень кваліфікації.

Тому Міністерством освіти і науки України та Міністерством соціальної політики України розроблено Державний стандарт професійно-технічної освіти ДСПТО 5169-ОК.74.60-2014, професія: - Охоронник (кваліфікація: охоронник 1, 2, 3, 4-го розрядів [6].

Державний стандарт професійно-технічної освіти для підготовки (підвищення кваліфікації) робітників за професією 5169 "Охоронник" 1 - 4 розрядів розроблено відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 № 1238, ст. 7, 32; Закону України "Про професійно-технічну

освіту” (103/98 - ВР) та наказу Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Методики розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій” від 15.05.2013 № 511, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 29.05.2013 за № 832/23364, та є обов’язковим для виконання усіма професійно-технічними навчальними закладами, установами, підприємствами, та організаціями, що здійснюють або забезпечують підготовку (підвищення кваліфікації) кваліфікованих робітників з охорони, незалежно від їх підпорядкування та форми власності.

Чинники, які впливають на стан охорони та забезпечення живучості арсеналів, баз та складів ракет і боєприпасів.

Пріоритетними завданнями у сфері розвитку системи всебічного ресурсного забезпечення безпеки (живучості, охорони та захисту) потенційно небезпечних об’єктів Збройних Сил України є [7]:

впровадження нових зразків озброєння, військової і спеціальної техніки (ОВСТ) для забезпечення їх професійної діяльності та безпеки;

проведення повної та часткової модернізації, технічного переозброєння, оновлення парку озброєння та військової техніки, іншого військового майна, систем і зразків їх технічного забезпечення живучості, оборони та охорони;

прогнозування розвитку ОВСТ вітчизняного та іноземного виробництва, впровадження (реалізація) технічної тактики щодо охорони потенційно небезпечних об’єктів (ПНО);

проведення наукових досліджень в галузі створення новітніх традиційних і нетрадиційних засобів виявлення, ураження, розвідки, управління, технічного та кадрового забезпечення, включаючи комплекси охорони на нових фізичних принципах і зброю (засоби) не смертельної дії, у тому числі спеціальних технічних засобів протидії на ПНО;

підвищення ефективності комплексних досліджень і розробок в області створення та застосування сучасних зразків ОВСТ, вироблення напрямків військово-технічної політики, формування програм озброєння і державного оборонного замовлення;

проведення та супровід науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, спрямованих на модернізацію і створення нових зразків ОВСТ;

проведення державних (прирівняних до них) випробувань і сертифікації продукції військового призначення, вироблених нових зразків ОВСТ для потреб забезпечення безпеки потенційно небезпечних об’єктів різних міністерств та відомств;

удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації особового складу (офіцерів, молодшого персоналу та працівників) підрозділів управління безпекою (забезпечення живучості, охорони, вибухопожежобезпеки та оборони) потенційно небезпечних об’єктів у мирний час та в особливий період;

розвиток інституту військового приймання продукції, що виробляється, та підготовки особового складу щодо її правильної експлуатації та застосування.

Таким чином, для вирішення завдань управління безпекою ПНО (у тому числі всебічного ресурсного забезпечення) можна виділити основні напрямки

(проекти) в області розвитку систем безпеки (забезпечення живучості, охорони та захисту) ПНО:

розробка перспективних систем та зразків ОВСТ, перш за все високоточної (інтелектуального) зброї, нелетальної зброї (систем, засобів) та інших комплексів охорони, що використовують нові фізичні принципи дії;

створення інтегрованих систем і засобів розвідки, протиповітряної оборони тактичного рівня, управління та зв'язку, що реалізують принципи “технічної тактики” безпеки ПНО;

розробка та оснащення особливо важливих об'єктів сучасними і перспективними технічними засобами охорони, що дозволяють забезпечити їх надійну охорону, а також силам охорони ефективно протидіяти терористичним та кримінальним проявам (актам, диверсіям та ін.);

розвиток інформаційно-керуючих систем, систем моніторингу стану безпеки ПНО та їх інтеграція з системами ОВСТ нових поколінь;

удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації особового складу військових частин і підрозділів охорони потенційно небезпечних об'єктів у мирний час та в особливий період щодо реагування на нештатні ситуації.

Типова тривимірна модель комплексної системи безпеки об'єкта (державного, військового, підприємства, організації та ін.) наведена на рис. 1.

Рис. 1. Типова тривимірна модель комплексної системи безпеки об'єкта

Системи та підрозділи безпеки ПНО Збройних Сил України (особливо зберігання бойового запасу) повинні бути спроможні ефективно своєчасно виявляти та протидіяти диверсійно-розвідувальним групам, розвідувальним та ударним БпЛА, стихійним лихам, порушникам (нападникам - терористам, диверсантам, кримінальним елементам та ін.), а технічне обладнання об'єктів повинно забезпечити їх надійний захист, охорону та оборону.

Згідно Статуту вартової служби Збройних Сил України технічні засоби охорони (далі – ТЗО) та засоби автоматичної пожежної сигналізації (далі – АПС) застосовують для підвищення надійності охорони та захисту ПНО, їх використання є необхідними умовами для створення передумов для скорочення

кількості особового складу охорони об'єктів, що залучається до оперативного забезпечення їх безпеки.

Принципи, функції та пріоритети державної кадрової політики у сфері охорони потенційно небезпечних об'єктів Збройних Сил України.

Відповідно до завдань, визначених у Стратегії національної безпеки України, Военній доктрині України та Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, невід'ємною складовою підвищення національних безпекових і оборонних спроможностей виступає модернізація системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для сектору безпеки і оборони України з урахуванням стандартів ЄС та НАТО. Така модернізація покликана реально посилити спроможність нашої держави протистояти будь-якій агресії, гарантувати мирне майбутнє України як суверенної, демократичної і правової держави, а також забезпечити кадрами функціонування національної системи своєчасного виявлення, запобігання і нейтралізації зовнішніх та внутрішніх загроз національній безпеці [8-10].

Політика безпеки та захисту ПНО (наведено на рис 2) має бути заснована на комплексному використанні технічних засобів охорони, пожежній сигналізації, системі технічного захисту інформації, методах і засобах забезпечення живучості та повинна відповідати вимогам законодавства України та міжнародним стандартам, а саме [7]:

забезпечення організаційними заходами та інженерно-технічними засобами надійної охорони і захисту потенційно небезпечних об'єктів, особливо тих, що впливають на рівень обороноздатності та безпеки держави;

забезпечення тільки санкціонованого доступу до ПНО, у тому числі на військові об'єкти – до зброї, боєприпасів, військової та іншої техніки, документів та інформації, що циркулює на об'єктах захисту, місць розташування особового складу;

захист військових об'єктів і персоналу обслуговування та охорони від можливих диверсій і терористичних актів, забезпечення особистої безпеки та захисту особового складу (обслуговуючого персоналу); охорони праці при виконанні завдань з охорони об'єкту та обслуговування технічних систем і засобів охорони;

адекватне реагування та вплив системи охорони на події і стихійні лиха, на дії порушників; технічний стан засобів, що використовуються для охорони об'єкту;

своєчасне автоматичне оповіщення персоналу обслуговування та охорони, керівництва об'єкту, правоохоронних органів, місцевих органів, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та місцевого населення про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій.

Рис. 2. Складові політики безпеки ПНО

Сучасна політика безпеки (охорони та захисту) військового об'єкта має бути заснована [8] на:

а) забезпеченні організаційними та інженерно-технічними засобами надійної охорони і захисту об'єктів, забезпечення безпеки обслуговуючого персоналу; охоронний моніторинг території, периметра та підступів до військових об'єктів в будь-яких погодних умовах, цілодобово;

б) забезпечення тільки санкціонованого доступу безпосередньо на об'єкти та до матеріальних цінностей, зброї, боєприпасів, військової техніки, документів та інформації, щодо об'єкту і його охорони (захисту);

в) захист об'єкту та особового складу від можливих диверсій і терористичних актів, забезпечення особистої безпеки та захист особового складу при здійсненні охорони об'єкта;

г) адекватне реагування та протидія системи безпеки (охорони та захисту) на події і стихійні лиха, на порушення та дії порушників.

д) забезпечення пожежної безпеки споруд, персоналу і техніки об'єкту;

ж) забезпечення виконання вимог керівних документів і рекомендацій НАТО, міжнародного досвіду по забезпеченню безпеки об'єктів, які підлягають обов'язковому обладнанню технічними засобами охорони, захисту і контролю;

з) підготовка та забезпечення високого рівня кваліфікації особового складу підрозділів охорони, що мають пройти підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації встановленим чином у навчальних закладах та ефективно використані у підрозділах управління безпекою (щодо живучості, охорони, вибухопожежобезпеки та оборони) потенційно небезпечних об'єктів, як у мирний, воєнний часи так і в особливий період.

Одним з ефективних методологічних методів (заходів) щодо гарантування нормального функціонування ПНО має бути розроблення нових підходів з забезпечення їх безпеки, спрямованих на створення автоматизованих систем безпеки, перехід від систем охорони та фізичного захисту периметру, окремих будівель та споруд всередині об'єкту до інтегрованих систем безпеки на основі впровадження систем і засобів дистанційного спостереження та раннього виявлення і активної протидії правопорушникам, аж до їх нейтралізації та / або

фізичного знищення.

Методологічними засадами розроблення та використання сучасних систем безпеки ПНО є концептуальне проектування та платформовий підхід [7 - 9] на основі сучасних досягнень у сфері технологій безпеки об'єктів, використання тактичної розвідки для цілей охорони, технічної тактики щодо охорони та захисту об'єктів, підготовки.

У цих системах не стає гостра потреба у створенні постової служби (варт) на периметрі об'єкта; натомість створюються чергові високопрофесійні оперативні (мобільні тривожні) групи реагування на події, що трапляються, які починають негайно діяти щодо припинення / нейтралізації порушень після отримання сигналу тривоги на пульті централізованого спостереження та управління (ПЦСУ); використовуються системи (спеціальні технічні засоби) активної протидії (бойові модулі). Таки підходи зводять до мінімуму вплив людського фактору і досягають високої ефективності захисту об'єкта за рахунок оперативного реагування на порушення, адекватного порушенням (впливу), та мінімальної кількості особового складу сил безпеки (підрозділу охорони) об'єкту.

Такий підхід, що розробляється, дає змогу також передбачати можливі порушення та дії порушників і враховує повною мірою вимоги замовників (власників об'єктів); використовує передові технології безпеки та засоби реагування на події, що відбуваються; реалізує всі можливості з охорони (захисту) об'єкту та накопичений вітчизняний і світовий досвід.

Важливим кроком використання сучасних систем безпеки ПНО є концептуальне проектування. Концептуальне проектування проводиться на підставі результатів обстеження об'єкту, аналізу його особливостей розташування та уразливостей; оцінки ефективності існуючої системи охорони; пропонується варіант (варіанти) обґрунтовується оцінкою ефективності системи безпеки та попередньої вартісною оцінкою проекту.

Метою проведення концептуального проектування є розробка технічних і організаційних рішень, спрямованих на досягнення максимальної ефективності системи безпеки на основі заданих замовником обмежень на фінансові та інші ресурси з урахуванням вимог, що висовуються до системи безпеки об'єкта в нормативних документах.

Роботи з концептуального проектування дозволяють досягти необхідного рівня безпеки об'єкта при мінімізації витрат матеріальних і людських ресурсів. При відсутності цього етапу можуть бути допущені помилки, виправлення яких на подальших стадіях буде пов'язане з великими витратами.

Основними напрямками підвищення рівня захищеності ПНО є:

забезпечення комплексного підходу до вирішення завдань безпеки з урахуванням необхідності диференціювання її рівнів;

розробка моделей загроз безпеки (паспортів небезпек – викликів, загроз, впливів), уразливостей самого об'єкту та її системи безпеки;

визначення технічних вимог і критеріїв категорювання особливо важливих об'єктів та зон об'єктів;

створення державного реєстру (державної системи паспортизації)

особливо важливих і потенційно небезпечних об'єктів, розробка перспективного плану удосконалення заходів і засобів забезпечення їх безпеки, фінансових витрат на модернізацію та утримання;

забезпечення ефективного моніторингу стану безпеки об'єктів;

вдосконалення нормативно-правової та методичної бази (концепцій) в області захисту особливо важливих об'єктів;

створення ефективно діючої системи раннього виявлення можливих надзвичайних ситуацій та оповіщення, ідентифікації та протидії негативним впливам, припинення їх дії.

До основних завдань забезпечення безпеки ПНО відносяться:

прогнозування, виявлення джерел та оцінка рівня небезпек (викликів, загроз, впливів, замовників та агентів впливу тощо);

розробка заходів державної політики забезпечення безпеки, комплексу заходів і механізмів її реалізації;

розробка нормативно-правової бази забезпечення безпеки, координація діяльності органів державної влади та управління, органів військового управління тощо, щодо забезпечення безпеки;

розвиток системи всебічного ресурсного (зокрема, кадрового) забезпечення безпеки, вдосконалення її організації, форм, методів і засобів запобігання, парирування та нейтралізації небезпек особливо важливим об'єктам, локалізації та ліквідації наслідків її порушення з використанням засобів та систем активної протидії порушенням режиму безпеки;

розвиток автоматизованих систем дистанційного спостереження територій і рубежів, сигналізаційних та радіолокаційних систем розвідки, виявлення і супроводження повітряних та наземних рухомих цілей, раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення персоналу охорони, керівного складу і місцевого населення;

забезпечення активної участі держави в процесах створення і використання передових технологій, систем і засобів забезпечення безпеки ПНО.

Комплексний підхід до забезпечення безпеки передбачає єдність концептуальних, теоретичних і технологічних основ її забезпечення на рівні безпеки всіх сфер державної та суспільної діяльності (політичної, економічної, соціальної, воєнної, екологічної, духовної тощо), а також сфер формування, обігу, накопичення і використання інформації (інформаційні ресурси, інформаційно-аналітичне забезпечення органів державного та військового управління у всіх різновидах їх діяльності тощо).

Широке використання різноманітних технічних засобів та систем безпеки обумовлює розроблення та застосування "технічної тактики" охорони і захисту (оборони) об'єктів підвищеної небезпеки, яка розробляється власниками об'єктів. Як правило, тактика застосування технічних засобів розробляється не підприємствами-виробниками, а користувачами технічних систем, спеціальних засобів протидії та зброї тощо. В той же час, технічні засоби та тактика охорони об'єкту органічно, нерозривно пов'язані між собою. При розробленні та прийнятті рішень під час техніко-економічного обґрунтування вибору технічних засобів та систем захисту (безпеки) об'єктів широко

використовується принцип аналогій - запозичення технічних рішень і тенденцій розвитку систем безпеки з інших розвиненіших областей науки та техніки безпеки, а саме: радіолокації, авіації, розвідки, обробки і передавання інформації та ін.

Основу комплексної системи безпеки ПНО становлять засоби виявлення, системи та технічні засоби розвідки і дистанційного спостереження (РЛС ближньої дії (виявлення малопомітні наземних рухомих та повітряних цілей), розвідувально-сигналізаційні системи, швидковстановлювані системи та засоби охорони, безпілотні авіаційні комплекси розвідувального та ударного типу, тепловізійні і тепловізорні системи тощо), системи передавання інформації та управління безпекою. Використання засобів тактичної розвідки (систем виявлення, дистанційного спостереження та ін.) реалізує перший принцип тактики й безпеки - "війна починається з розвідки", який незважаючи на усю його очевидність часто забувають та не реалізують на практиці.

Підхід щодо забезпечення безпеки об'єктів на основі аналізу уразливостей, пов'язаних з об'єктом безпеки, називають платформовим [8]. Він передбачає перехід від систем охорони об'єктів до платформ (систем) безпеки на основі інтегрованого превентивного підходу, який заснований при побудові системи охорони (безпеки) об'єктів на визначенні, аналізі та врахуванні уразливостей:

самого військового об'єкту;

автоматизованої системи охорони (безпеки) військового об'єкту;

можливих порушників та їх дій диверсантів, терористів та кримінальних елементів тощо (реальних та потенційних), можливих та реальних порушень;

рівня кваліфікації, професійної підготовки та морально-психологічного стану особового складу сил (підрозділів) охорони (цільової аудиторії забезпечення безпеки) військового об'єкту.

Платформовий підхід дозволить завчасно забезпечити гарантований рівень стану живучості, надійну охорону та оборону (захист) об'єктів, (у тому числі - превентивно) завчасно та ефективно зреагувати на будь-яку загрозу (вплив), мінімізувати втрати і збитки, зберегти об'єкт (майно, що зберігається) та особовий склад військової частини та сили забезпечення його безпеки, навколишнє середовище, своєчасно інформувати керівництво, відповідні служби та оповіщати місцеве населення, уникнути надзвичайну ситуацію.

Крім того, комплексна система безпеки, яка має реалізувати даний підхід, повинна дати вичерпну відповідь на питання - наскільки ефективна система безпеки об'єкту і підготовлений особовий склад військової частини щодо охорони об'єкту відносно до можливих протиправних дій (впливів) порушників (порушень).

При створенні та застосуванні системи безпеки військових об'єктів при платформовому підході повинні бути реалізовані на практиці різні організаційні, організаційно-технічні, технологічні та практичні завдання (цілі), зокрема - забезпечення високого рівня кваліфікації особового складу військових частин (офіцерів, молодшого персоналу та працівників підрозділів охорони тощо), що мають пройти підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації встановленим чином у навчальних закладах та ефективно

використані у підрозділах управління безпекою (щодо живучості, охорони, вибухопожежобезпеки та оборони) потенційно небезпечних об'єктів у мирний час та в особливий період.

Технічне забезпечення безпеки досягається за рахунок використання особовим складом сил (підрозділів) охорони ПНО систем (платформ) безпеки, які мають у своєму складі взаємозв'язані та / або автономні елементи системи та технічні засоби охорони, оговорені в [10].

До складу систем технічних засобів охорони (ТЗО) арсеналів, баз та складів ракет і боєприпасів відносяться допоміжні ТЗО, а саме: службовий зв'язок у системах охорони, навчальні засоби, засоби електроживлення, технічні засоби діагностики комплексів та елементів ТЗО, охоронне освітлення, кабельні мережі і комунікації, нестандартизоване обладнання, а також комплекси запасних частин, інструменти та прилади.

Навчальні технічні засоби охорони (НТЗО) – технічні засоби охорони різного призначення, у тому числі і ТЗО, що були в експлуатації, які призначені для забезпечення навчання у військових частинах молодших спеціалістів з ТЗО.

Таким чином, до суб'єктивних факторів щодо охорони військових об'єктів відносяться фактори, що залежать винятково від укомплектованості, кваліфікації та правильності дій особового складу персоналу охорони. До суб'єктивних факторів також відносяться розміщення, завантаженість, матеріально-технічне забезпечення арсеналів, баз і складів та укомплектованість фахівцями підрозділів обслуговування та охорони.

Варто відзначити, що іноземний досвід свідчить про те, що значні зусилля спрямовані саме на процес відбору кандидатів для роботи в галузях безпеки, розвідки, охорони та спецслужбах. Для цього витрачаються значні зусилля та засоби. В результаті такого підходу суттєво знижується вірогідність потрапляння до лав цих спецпідрозділів випадкових осіб. Крім того, система підготовки кадрів забезпечення безпеки і оборони у іноземних країнах націлена на міцне засвоєння особами, що навчаються, тих професійних знань, вмінь та навичок, які необхідні в практичній роботі, адекватного реагування та події, що трапляються. Більш того, особи, що навчаються, мають практичне спрямування навчання та чітко виражену спеціалізацію, інтенсивність та короткостроковість навчального процесу. Враховуючи аналіз іноземного досвіду підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони особливої уваги заслуговує і діяльність щодо підвищення кваліфікації кадрів.

Завданням системи військової освіти у вищих військових навчальних закладах України та у військових частинах є розкриття здібностей кожного, хто навчається; виховання особистості, приготовленої до життя та дій у критичних ситуаціях та у високотехнологічному, конкурентному світі. Зазначене потребує підготовки висококваліфікованих морально стійких фахівців, що володіють критичним та стратагемним мисленням, високою мобільністю, компетентністю та схильністю до системного аналізу і постійного професійного зростання. Зазначені вимоги пов'язані з необхідністю формування їх у особового складу Збройних Сил України та органів військового управління, що є невід'ємною і

необхідною частиною їх професійної компетентності. Формування критичного та стратагемного мислення слухачів у вищих військових навчальних закладах України (ВВНЗ) дозволить майбутнім фахівцям гнучко адаптуватися в сучасному інформаційному просторі та передбачає розгляд різноманітних підходів до вирішення проблемної (нештатної) ситуації.

Таким чином, система військової освіти у ВВНЗ має враховувати необхідність пояснення механізмів маніпуляції свідомістю та принципів ефективної реалізації пропаганди населенню, запровадження спеціалізованих навчальних курсів у ВВНЗ “Медіа-освіта”.

Робота по підготовці фахівців та персоналу для сектору безпеки та оборони, зокрема спеціалістів з безпеки арсеналів, баз та складів озброєння, ракет і боеприпасів, військової розвідки та спеціального призначення, має бути спрямована на комплексний розвиток складових інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього офіцера в процесі навчання в ВВНЗ.

Тільки підготовлений офіцер (заступник командира військової частини, начальника арсеналу з безпеки) з досвідом і мотивацією може ефективно управляти підрозділом охорони і виконувати певні завдання.

Крім того, важливим етапом у підготовці фахівців для сектору безпеки та оборони є чітке розуміння можливих диверсій та тероризму, у тому числі інформаційного тероризму. Поняття – інформаційний тероризм - це прямий вплив на психіку та свідомість людей з метою формування потрібних думок, суджень та їх поведінки.

Практичні навички майбутніх офіцерів військовими спеціальностями мають здобуватися при взаємодії з іншими навчальними групами з урахуванням досвіду інших ВВНЗ. Практичні навички майбутніх офіцерів військовими спеціальностями мають здобуватися при взаємодії з іншими навчальними групами та з урахуванням досвіду інших ВВНЗ. Отже, для формування та підготовки фахівців з високим рівнем професійної майстерності необхідно враховувати багаторівневу структуру підготовки кадрів для якісного виконання майбутніми офіцерами завдань за призначенням [11, 12].

Сучасні інноваційні засоби навчання та їх широке застосування в системі підготовки забезпечують поетапне навчання військових фахівців за принципом “від простого – до складного”. Застосування в навчальному процесі сучасних навчально-тренувальних засобів забезпечує:

можливість розподілу складних елементів на прості дії для їх послідовного засвоєння з поступовим ускладненням умов тренування; можливість негайної об’єктивної оцінки якості виконання прийомів (дій), фіксації допущених помилок, одночасного показу вірних дій та повторення вправи (завдання) до безпомилкового його виконання;

повну безпеку навчання, що дозволяє збільшити самостійність персоналу, що навчається, в його діях та рішеннях в штатних і нештатних (критичних та аварійних) ситуаціях;

створення умов для підготовки та перепідготовки спеціалістів на нові та перспективні зразки озброєння та військової техніки.

Висновки

1. Забезпечення комплексної безпеки ПНО є одним із найважливіших напрямів підвищення обороноздатності держави, вирішення проблеми забезпечення високого рівня оборонного, економічного та інших потенціалів держави. Сутністю охорони ПНО є протидія злочинним намірам порушників, які намагаються його знищення будь-якими способами.

2. В сучасних умовах військові об'єкти потребують застосування сучасних та перспективних систем і технічних засобів охорони ПНО та залучення високо підготовленого персоналу безпеки (особового складу). В результаті охорона та оборона об'єктів забезпечується як особовим складом підрозділів охорони, так і системами та технічними засобами охорони (платформами безпеки).

3. Концептуальне проектування та платформовий підхід до забезпечення безпеки дозволить забезпечити гарантований рівень живучості, надійну охорону та оборону (захист) ПНО; завчасно реагувати на будь-яку небезпеку; мінімізувати втрати і збитки; зберегти об'єкт та особовий склад, навколишнє середовище; своєчасно оповіщати (інформувати) відповідні служби та місцеве населення.

4. Навчально-виховна робота щодо підготовки спеціалістів з безпеки в процесі навчання в ВВНЗ має бути насичена підвищенням їх інформаційно-аналітичної компетентності, вмінням прогнозування та моделювання воєнно-політичної обстановки; використовувати методи експертних оцінок; протидіяти тероризму, особливо інформаційному; знати технічні засоби протидії диверсіям та тероризму.

Подальші дослідження доцільно зосередити на розробці та удосконаленні нормативних, регламентуючих і методичних документів щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації особового складу з охорони арсеналів, баз та складів ракет і боєприпасів Збройних Сил України

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія національної безпеки України. Затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>.

2. Стратегія воєнної безпеки України. Затверджена Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0022525-21>.

3. Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України : аналіт. доп. / О.О. Резнікова, В.Ю. Цюкало, В.О. Паливода, С.В. Дрьомов, С.В. Сьомін. – К. : НІСД, 2015. – 58 с.

4. Основи воєнної безпеки держави: підруч. / Ю.В. Пунда, В.П. Грищенко, П.М. Грицай та ін. – К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2017. – 204 с.

5. Закон України “Про охоронну діяльність”. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 2, ст. 8).

6. Державний стандарт професійно-технічної освіти ДСПТО 5169-ОК.74.60-2014, професія: - Охоронник (кваліфікація: охоронник 1, 2, 3, 4-го розрядів).

7. Рогов П.Д., Мезенцев О.Г., Онопрієнко О.А. Концептуальне проектування і платформовий підхід – основа сучасної технічної тактики та військового способу забезпечення безпеки особливо важливих і потенційно небезпечних об'єктів. – Бизнес и безопасность, № 2 / 2021. – с. 48 – 55.

8. Eder W.E., Hosnedl St. Design Engineering. A Manual for Enhanced Creativity. CRC Press. London, New York, 2008. 588 p.
9. Эдванс Э. Предметно ориентированное проектирование (DDD): структуризация сложных программных систем. Пер. с англ., М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2011. - 448 с.
10. Система підготовки кадрів для сил безпеки України: проблеми та перспективи розвитку: аналітична доп. / С.В. Сьомін, О.О. Резнікова; за заг. ред. В.П. Горбуліна. – К.: НІСД, 2016. – 50 с.
11. Настанова з підготовки персоналу у Збройних Силах України, затверджена Начальником Генерального штабу ЗС України 25.09.2020 року.
12. Система кадрового менеджменту в Збройних Силах України: особливості розвитку. Монографія / За редакцією А.П. Медвідя, І.М. Половінкіна – К.: Департамент кадрової політики Міністерства оборони України, Науково-методичний центр кадрової політики Міністерства оборони України, 2009. – 108 с.

REFERENCES

1. National Security Strategy of Ukraine. Approved by the Decree of the President of Ukraine of September 14, 2020 № 392. Electronic resource. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>.
2. Military Security Strategy of Ukraine. Approved by the Decree of the President of Ukraine of March 25, 2021 № 121/2021. Electronic resource. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0022525-21>.
3. Conceptual principles of development of the system of national security of Ukraine: analyst. ext. / O.O. Reznikova, V.Yu. Цюкало, B.O. Palivoda, S.V. Дрьомов, С.В. Seven. - К.: НІСД, 2015. - 58 с.
4. Fundamentals of military security of the state: textbook. / Ю.В. Punda, V.P. Грищенко, П.М. Gritsay and others. - К.: NUOU them. Ivan Chernyakhovsky, 2017. - 204 p.
5. Law of Ukraine "On Security Activities" (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2013, № 2, Art. 8).
6. State standard of vocational education DSPTO 5169-OK.74.60-2014, profession: Security guard (qualification: security guard 1, 2, 3, 4th categories).
7. Rogov PD, Mezentsev OG, Onoprienko OA Conceptual design and platform approach are the basis of modern technical tactics and military methods of ensuring the safety of particularly important and potentially dangerous objects. _ Business and Security, № 2 / 2021. - p. 48 - 55.
8. Eder W.E., Hosnedl St. Design Engineering. A Manual for Enhanced Creativity. CRC Press. London, New York, 2008. 588 p.
9. Advance E. Subject Oriented Design (DDD): Structuring complex software systems. Per. with English, М.: LLC "ID Williams », 2011. 448 p.
10. Training system for the security forces of Ukraine: problems and prospects for development: analytical add. / S.V. Semin, O.O. Reznikov; for the head ed. VP Gorbulin. - К.: НІСД, 2016. - 50 с.
11. Guidelines for the training of personnel in the Armed Forces of Ukraine, approved by the Chief of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine on 25.09.2020.
12. Personnel management system in the Armed Forces of Ukraine: features of development. Monograph / Edited by AP Medvidya, IM Polovinkina - К.: Department of Personnel Policy of the Ministry of Defense of Ukraine, Scientific and Methodological Center for Personnel Policy of the Ministry of Defense of Ukraine, 2009. - 108 p.

РЕЗЮМЕ

Борис Вороч,
кандидат военных наук, доцент
Петр Рогов
кандидат технических наук

Николай Бутенко,
старший научний співробітник
Олександр Мезєнцев

**Основные направления подготовки, переподготовки и повышения
квалификации личного состава по охране арсеналов, баз и складов
ракет и боеприпасов Вооруженных Сил Украины**

Системы безопасности и подразделения охраны потенциально опасных объектов Вооруженных Сил Украины (особенно хранения боевого запаса) должны быть способны эффективно своевременно выявлять и противодействовать диверсионно-разведывательным группам, разведывательным и ударным БПЛА, ракетным ударам, стихийным бедствиям, террористам, диверсантам и др., а огневое и техническое оборудование объектов должно обеспечить надежную защиту, охрану и оборону.

В статье представлен анализ существующей системы подготовки, переподготовки и повышения квалификации личного состава по охране арсеналов, баз и складов ракет и боеприпасов Вооруженных Сил Украины. Исследованы Государственные стандарты профессионально-технического образования для подготовки рабочих по профессии 5169 «Охранник», факторы, влияющие на состояние охраны и обеспечения живучести арсеналов, баз и складов ракет и боеприпасов, предоставлены рекомендации по основным направлениям, особенностям и дальнейшему развитию подготовки личного состава по охране арсеналов, баз и складов с ракетами и боеприпасами Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: *підготовка; переподготовка и повышение квалификации личного состава; охрана арсеналов; баз и складов ракет и боеприпасов; защита; охрана и оборона объектов.*

SUMMARY

Boris Vorovich,
Candidate of Military Sciences,
Associate Professor

Petro Rogov,
Candidate of Technical Sciences

Nikolaj Butenko
Senior Research
Oleksandr Mezentsev

**The main directions of training, retraining and advanced training of personnel for the
protection of arsenals, bases and warehouses
missiles and ammunition of the Armed Forces of Ukraine**

Introduction *Security systems and security units of potentially dangerous objects of the Armed Forces of Ukraine (especially the storage of combat stocks) should be able to effectively and timely detect and counter sabotage and reconnaissance groups, reconnaissance and strike UAVs, missile strikes, natural disasters, terrorists, saboteurs, etc., and fire and the technical equipment of the facilities must ensure reliable protection, security and defense. The relevance of the chosen research topic is also due to Ukraine's desire to meet international standards of NATO and the modern military sphere, which is impossible without developing new approaches to personnel management. Given the above, the problem of effective personnel management in the Armed Forces of Ukraine is very relevant.*

The urgency is exacerbated by the fact that at present the formation of Ukraine's military personnel policy, in particular on training, retraining and advanced training of specialists in the protection of potentially dangerous objects of the Armed Forces of Ukraine, occurs during the military conflict in Ukraine, using new methods of combat, the predominance of information

warfare, the complications of geopolitical relations between the superpowers. The experience of the 1.5-month war against Ukraine shows that one of the main targets of attacks on the Armed Forces of Ukraine are arsenals, bases and depots of missiles and ammunition.

Purpose of the article is to analyze the system of training, retraining and advanced training of specialists in the protection of potentially dangerous objects (arsenals, bases and depots of missiles and ammunition, enterprises of the military-industrial complex) of the Armed Forces of Ukraine and recommendations for their implementation. .

Methods The basic general methods and approaches of research were used for research of the raised question: comparison, analysis, synthesis, abstraction, generalization and analogy.

Results.The article presents an analysis of the existing system of training, retraining and advanced training of personnel for the protection of arsenals, bases and warehouses of missiles and ammunition of the Armed Forces of Ukraine. Factors influencing the state of protection and survival of arsenals, bases and warehouses of missiles and ammunition are also identified. Particular attention is paid to the priority tasks in the field of development of the system of comprehensive resource security (survivability, protection and protection) of potentially dangerous objects of the Armed Forces of Ukraine and the main directions of development of security systems (survival, protection and protection).

Originality A typical three-dimensional model of the complex security system of the facility allowed to determine the principles, functions and priorities of the state personnel policy in the field of protection of potentially dangerous objects of the Armed Forces of Ukraine. Methodological bases of use of modern systems of safety of objects on the basis of conceptual designing and platform approach taking into account modern achievements in the field of technologies of safety of objects are developed. This approach makes it possible to anticipate possible violations and actions of violators and takes full account of the requirements of customers (owners of facilities); uses advanced security technologies and means to respond to events; realizes all possibilities for protection and protection of the object.

Conclusion Ensuring the comprehensive security of facilities is one of the most important ways to increase the state's defense capabilities, solving the problem of ensuring a high level of defense, economic and other potentials of the state. The essence of the protection of objects is to counteract the criminal intentions of violators. Conceptual design and a platform approach to security will ensure a guaranteed level of survivability, reliable protection and defense of objects. Educational work on the training of security specialists in the learning process should be saturated with increasing their information and analytical competence, the ability to predict and model the military-political situation; use methods of expert assessments; counter terrorism, especially information terrorism; know the technical means to combat sabotage and terrorism.

Further research should focus on the development and improvement of regulatory, regulatory and methodological documents for training, retraining and advanced training of personnel for the protection of arsenals, bases and depots of missiles and ammunition of the Armed Forces of Ukraine.

Key words: training; retraining and advanced training of personnel; protection of arsenals; bases and warehouses of missiles and ammunition; protection; protection and defense of objects.